Śmierć i umieranie w prawie i standardach bioetycznych

mgr Ewelina Mikulska

Streszczenie

Niniejsza praca jest efektem wielowymiarowego spojrzenia na system prawny regulujący kwestie związane z końcem istnienia osoby ludzkiej. Problematykę umierania i śmierci zujęto m.in. z punktu widzenia prawa cywilnego, karnego, administracyjnego, międzynarodowego czy kanonicznego. Walorem pracy jest nie tylko przekrojowe spojrzenie na system prawny, ale również poruszenie problemów pozaprawnych, często bardzo trudnych i budzących skrajne emocje w społeczeństwie, takich jak na przykład problem samobójstwa, aborcji czy eutanazji. Całość rozciąga się na obszary pozanormatywne, wykraczając daleko poza pozytywistyczne ujęcie problemu śmierci, wskazując na znaczenie etyki oraz bioetyki jako komplementarnej części całości poruszanego tematu.

Dysertacja składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów oraz podsumowania.

We wstępie określono przedmiot badań, problem badawczy, cel i pytania badawcze oraz metody analizy naukowej. W rozdziale pierwszym omówiono pozaprawny wymiar umierania i śmierci. Przedstawiono wpływ umierania i śmierci na rozwój medycyny na podstawie przekazów historycznych. Wskazano na rolę etyki w obliczu śmierci człowieka oraz podkreślono znaczenie bioetyki będącej odpowiedzią na dynamiczny rozwój medycyny. W drugim rozdziale podkreślono znaczenie zagadnień związanych z godnością i prawem do godnej śmierci. Skupiono się na wyjaśnieniu pojęcia godności jako zasady ustrojowej w szerokim prawnoporównawczym ujęciu. Pojęcie godności zostało przedstawione w prawie polskim, międzynarodowym oraz wspólnotowym. Przedstawiono też prawa pacjenta jako wartość chroniona prawem międzynarodowym. W dalszej części podjęto temat praw pacjenta w stanie terminalnym, skupiając się na zagadnieniach związanym z opieką paliatywną. Poruszono również kwestie eutanazji i problemów prawnych związanych z uporczywą terapią, zasadą podwójnego efektu i poszanowania woli umierającego. Rozdział trzeci charakteryzuje prawno-medyczne uwarunkowania chwili śmierci; śmierci jako procesu. Ważną część rozdziału stanowi analiza stanu prawnego obejmującego przepisy dotyczące zgonu i jego prawnych konsekwencji, statusu prawnego zwłok oraz problemu uznania za zmarłego w

prawie polskim. Przedmiotem rozważań ujętych w rozdziale czwartym jest śmierć jako wykonanie oświadczenia woli. Chodzi głownie o rozwiązania prawne odnoszące się do oświadczeń woli *per se* a następnie oświadczenia woli *pro timore mortis*. Podjęto również próbę przedstawienia aktu samobójstwa w kontekście prawa do samostanowienia. W końcowej części rozdziału znalazły się rozważania związane z aborcją, rozumianą jako oświadczenie woli kobiety ciężarnej o przerwaniu ciąży. Rozdział piąty ma charakter karno-prawnej analizy kary śmierci jako śmierci zadawanej w wyniku wykonywania decyzji organu państwowego. Przedstawiono w nim doktrynalne teorie kary śmierci oraz jej współczesne rozwiązania legislacyjne. Ostatni rozdział pracy omawia prawną ochronę dóbr osobistych osób nieżyjących. Zdefiniowano oraz omówiono dobra osobiste zmarłego oraz prawa autorskie zmarłego. W zakończeniu dokonano podsumowania, zestawiono wnioski z analizowanych treści oraz wskazano obszary, w których mogłyby koncentrować się dalsze badania w omawianym przedmiocie badawczym.

Słowa kluczowe: śmierć w prawie polskim, prawo do godnej śmierci, dobra osobiste zmarłego, samobójstwo jako oświadczenie woli, godność pacjenta, prawa pacjenta, bioetyka.